

Σημείωμα

Ειδικά μέτρα για την επιστροφή των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από τις οικογένειές τους παιδιών στο Αφγανιστάν

Ι. Γενικό πλαίσιο

1. Αρκετές χώρες έχουν υπογράψει Μνημόνια Τριμερούς Συμφωνίας¹ με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες και το Αφγανιστάν για την επιστροφή στο Αφγανιστάν. Όταν συνήφθησαν οι προαναφερόμενες συμφωνίες ήσαν υψηλές οι προσδοκίες για τον εθελοντικό επαναπατρισμό των Αφγανών προσφύγων, συμπεριλαμβανομένων όσων βρίσκονταν στην Ευρώπη, και αποσκοπούσαν κατ' αρχήν να διευκολύνουν παρόμοιες επιστροφές.

2. Όμως, σήμερα είναι λίγες, αν όχι ελάχιστες, οι περιπτώσεις των εθελοντικών επαναπατρισμών των Αφγανών που έχουν αναγνωριστεί πρόσφυγες στην Ευρώπη ή σε άλλες χώρες που εφαρμόζουν σε εξατομικευμένη βάση διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα. Ο

¹ Τα Μνημόνια Τριμερούς Συμφωνίας που υπογράφηκαν και ισχύουν μεταξύ των χωρών ασύλου (που εφαρμόζουν εξατομικευμένη διαδικασία καθορισμού του καθεστώτος του πρόσφυγα), της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Αφγανιστάν και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες είναι τα ακόλουθα:

α) Μνημόνιο Τριμερούς Συμφωνίας μεταξύ της Μεταβατικής Κυβέρνησης του Αφγανιστάν, της κυβέρνησης της Δανίας και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στις 18.10.2004 (αόριστης διάρκειας).

β) Μνημόνιο Τριμερούς Συμφωνίας μεταξύ της Μεταβατικής Κυβέρνησης του Αφγανιστάν, της κυβέρνησης της Γαλλικής Δημοκρατίας και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στις 28.9.2002 (αόριστης διάρκειας).

γ) Μνημόνιο Τριμερούς Συμφωνίας μεταξύ της Μεταβατικής Κυβέρνησης του Αφγανιστάν, της κυβέρνησης των Κάτω Χωρών και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στις 18.3.2003 (αόριστης διάρκειας).

δ) Μνημόνιο Τριμερούς Συμφωνίας μεταξύ της κυβέρνησης της Νορβηγίας, της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Αφγανιστάν και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στις 10.8.2005, που παρατάθηκε με τα από 6.7.2007, 10.8.2009 και 29.12.2009 συμπληρωματικά μνημόνια. Περαιτέρω παράταση έως την 30.6.2011 συμφωνήθηκε στις 11.4.2010 με την επιφύλαξη σύναψης ειδικών και σύμφωνων με τα διεθνή κριτήρια συμφωνιών που διασφαλίζουν την επανένταξη ειδικότερων ευάλωτων ομάδων.

ε) Μνημόνιο Τριμερούς Συμφωνίας μεταξύ της κυβέρνησης του Βασιλείου της Σουηδίας, της κυβέρνησης της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Αφγανιστάν και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, στις 26.12.2007, που παρατάθηκε με συμπληρωματικό μνημόνιο στις 12.12.2008 και στις 27.1.2009 (η ισχύς του Μνημονίου εξέπνευσε στις 20.4.2009).

στ) Μνημόνιο Τριμερούς Συμφωνίας μεταξύ της Ομοσπονδιακής Κυβέρνησης της Ελβετίας, της κυβέρνησης της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Αφγανιστάν και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, στις 5.10.2006 (αόριστης διάρκειας).

ζ) Μνημόνιο Τριμερούς Συμφωνίας μεταξύ της Μεταβατικής Κυβέρνησης του Αφγανιστάν, της κυβέρνησης του Ηνωμένου Βασιλείου και της Βόρειας Ιρλανδίας (κυβέρνηση του Ηνωμένου Βασιλείου) και της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες στις 12.10.2002 (αόριστης διάρκειας).

Επιπλέον, η Αυστραλία και η Φινλανδία έχουν εκφράσει ενδιαφέρον για τη σύναψη μνημονίου τριμερούς συμφωνίας με την κυβέρνηση της Ισλαμικής Δημοκρατίας του Αφγανιστάν και την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες.

υποβοηθούμενος εθελοντικός επαναπατρισμός από αυτές τις χώρες αφορά εν γένει Αφγανούς που συμμορφώνονται με διαταγές αναχώρησης από τη χώρα, που εκδόθηκαν μετά την αρνητική κρίση των αιτημάτων τους για άσυλο. Έτσι, τα προαναφερόμενα Μνημόνια διευκολύνουν κυρίως την εξαναγκασμένη επιστροφή στο Αφγανιστάν προσώπων για τα οποία διαπιστώθηκε ότι δεν έχουν ανάγκη τη διεθνή προστασία.

3. Οι τριμερείς συμφωνίες περιλαμβάνουν διάταξη για «τα Ειδικά Μέτρα για τις Ευάλωτες Ομάδες», που παρότι δεν διατυπώνεται πανομοιότυπα ορίζει για την υποχρέωση των μερών να υιοθετήσουν ειδικά μέτρα που διασφαλίζουν την ικανοποίηση των ειδικών αναγκών των ευάλωτων προσώπων.

4. Πρόσφατα, η κατάσταση των Αφγανών ασυνόδευτων και χωρισμένων από τις οικογένειές τους παιδιών προσέγκυσε ιδιαιτέρως το ενδιαφέρον σε συζητήσεις χάραξης πολιτικής και στα μέσα μαζικής ενημέρωσης. Σημαντικός αριθμός παιδιών που υπάγονται σε αυτήν την κατηγορία καταθέτουν αιτήματα ασύλου, ιδιαίτερα στην Ευρώπη.

5. Το 2009, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες εξέδωσε *Κατευθυντήριες Οδηγίες για την Εξέταση των Αιτημάτων Ασύλου των Παιδιών στο πλαίσιο των άρθρων 1 (Α) 2 και 1 (ΣΤ) της Σύμβασης του 1951 και / ή του Πρωτοκόλλου του 1967 για το Καθεστώς των Προσφύγων*, (βλέπε στη διεύθυνση: <http://www.unhcr.org/refworld/docid/4b2f4f6d2.html>)

6. Επίσης, η Ευρωπαϊκή Ένωση δημοσίευσε Πρόγραμμα Δράσης για τους Ασυνόδευτους Ανήλικους (2010-2014)². Τούτο αποτελεί σημαντική πρόοδο προς την κατεύθυνση της επίλυσης αρκετών καίριων ζητημάτων πολιτικής και αποδεικνύει ότι ενθαρρύνεται η αναγνώριση της πολυπλοκότητας του προβλήματος και της ανάγκης της εξατομικευμένης αξιολόγησης. Το προαναφερόμενο Πρόγραμμα Δράσης εστιάζει ιδιαιτέρως στις συνθήκες υποδοχής και φροντίδας των ασυνόδευτων παιδιών, στην αξιολόγηση των αιτημάτων τους για άσυλο και στην εφαρμογή διαρκών και βιώσιμων λύσεων, λαμβάνοντας υπόψη την ανάγκη διασφάλισης της εφαρμογής της αρχής του ύψιστου συμφέροντος του παιδιού.

7. Η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες γνωρίζει ότι στο σημερινό πλαίσιο των προσπαθειών που καταβάλλονται για τον καθορισμό των κατάλληλων διαρκών και βιώσιμων λύσεων για τα παιδιά από το Αφγανιστάν, κάποιες χώρες εξετάζουν τη δυνατότητα δημιουργίας «κέντρων φροντίδας» στο Αφγανιστάν, όπου μπορεί να επιστρέφουν τα παιδιά που διαπιστώνε-

² Σημείωση της επιμελήτριας: πρόκειται για Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, που δημοσιεύθηκε στις 6.5.2010 (COM (2010) 213 τελικό). Βλέπε σε:

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0213:FIN:EL:PDF> και <http://europa.eu/rapid/pressReleasesAction.do?reference=IP/10/534&format=HTML&aged=0&language=EL&guiLanguage=en>

ται ότι δεν έχουν ανάγκη τη διεθνή προστασία, ελλείψει οικογενειακού περιβάλλοντος διατεθειμένου και / ή ικανού να τα δεχθεί και να τα φροντίζει. Σχετικά, η Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες πιστεύει ότι είναι σημαντικό να αποσαφηνιστούν οι εγγυήσεις που διέπουν την επιστροφή στο Αφγανιστάν των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από τις οικογένειές τους παιδιών.

II. Θέση της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες για τις Ελάχιστες Εγγυήσεις

8. Στη συνέχεια παρατίθενται οι ελάχιστες εγγυήσεις, που κατά την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες πρέπει να διέπουν την επιστροφή των ασυνόδευτων και των χωρισμένων από τις οικογένειές τους παιδιών στο Αφγανιστάν. Η τήρηση αυτών των εγγυήσεων αποτελεί αναγκαία προϋπόθεση για τη συμμετοχή της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες σε παρόμοιους επαναπατρισμούς. Επιπλέον, η εφαρμογή αυτών των εγγυήσεων απαιτεί τη δέσμευση της χώρας αποστολής να διασφαλίσει τη συνεργασία της αφγανικής κυβέρνησης όσον αφορά στα εξής μέτρα:

ι) Η κυβέρνηση της χώρας αποστολής διασφαλίζει ότι κανένα ασυνόδευτο ή χωρισμένο από την οικογένειά του παιδί δεν επαναπατρίζεται στο Αφγανιστάν, εκτός εάν η επιστροφή αυτή αποφασίζεται στο πλαίσιο θεσμοθετημένης διαδικασίας που διέπεται από τις αναγκαίες εγγυήσεις, αξιολογεί το σύνολο των εφικτών λύσεων για το συγκεκριμένο παιδί και λαμβάνει πρωταρχικώς υπόψη την αρχή του βέλτιστου συμφέροντος του παιδιού. Εξασφαλίζεται η ολοκληρωμένη ενημέρωση του ενδιαφερόμενου παιδιού, λαμβάνεται υπόψη η γνώμη του σε όλα τα στάδια της προαναφερόμενης διαδικασίας και του παρέχονται οι κατάλληλες συμβουλευτικές και υποστηρικτικές υπηρεσίες.

ιι) Η κυβέρνηση της χώρας αποστολής, συνεργαζόμενη με την κυβέρνηση του Αφγανιστάν, καταβάλει ουσιαστικές προσπάθειες για τον εντοπισμό των μελών της οικογένειας του παιδιού. Στις περιπτώσεις ανεύρεσης των μελών της οικογένειας, η κυβέρνηση της χώρας αποστολής, συνεργαζόμενη με την κυβέρνηση του Αφγανιστάν, διαπιστώνει, στο πλαίσιο εξατομικευμένης αξιολόγησης, τη βούληση και τη δυνατότητα της οικογένειας να υποδεχθεί το παιδί. Η απόφαση για τον επαναπατρισμό του παιδιού εξαρτάται από το αποτέλεσμα αυτής της αξιολόγησης.

ιιι) Ως έσχατη λύση, όταν είναι ανέφικτος ο εντοπισμός των μελών της οικογένειας, μπορεί να εξεταστεί η δυνατότητα επιστροφής του παιδιού στο Αφγανιστάν αναθέτοντας τη φροντίδα του σε φορέα παιδικής πρόνοιας. Σε παρόμοια περίπτωση, πρέπει να παραδίδονται στον υπεύθυνο για τη φροντίδα του παιδιού στο Αφγανιστάν όλα τα έγγραφα που αφορούν στις προσπάθειες

εντοπισμού των μελών της οικογένειάς του, ώστε να διευκολύνεται η συνέχιση της διαδικασίας αναζήτησης μετά τον επαναπατρισμό του. Η κυβέρνηση της χώρας αποστολής εγγυάται, συνεργαζόμενη με την κυβέρνηση του Αφγανιστάν, την εφαρμογή ειδικών και κατάλληλων ρυθμίσεων υποδοχής και φροντίδας πριν την επιστροφή του παιδιού. Οι ρυθμίσεις φροντίδας και υποδοχής πρέπει να διασφαλίζουν τουλάχιστον:

- την υποδοχή του παιδιού στο αεροδρόμιο και την άμεση πρόσβαση σε κατάλληλο κατάλυμα, που ικανοποιεί όλες τις βασικές ανάγκες, την πρόσβαση στην εκπαίδευση και σε υπηρεσίες υγείας,

- τον ορισμό υπεύθυνου για τη φροντίδα του παιδιού, που διαθέτει τα κατάλληλα προσόντα και κατάρτιση, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του παιδιού, φέρει επισήμως ευθύνη για το παιδί και έχει δικαιοπρακτική ικανότητα,

- εξατομικευμένο σχέδιο που διασφαλίζει τη βιώσιμη επανένταξη του παιδιού, καταρτισμένο σε συνεργασία με το παιδί και τον κηδεμόνα του στη χώρα αποστολής, που στηρίζεται στην αξιολόγηση της πρόσβασης αμέσως μετά την επιστροφή σε τροφή, στέγη, υπηρεσίες υγείας, εκπαίδευσης και επαγγελματικής κατάρτισης καθώς και σε ευκαιρίες απασχόλησης. Η κυβέρνηση της χώρας αποστολής, από κοινού με την κυβέρνηση του Αφγανιστάν, διασφαλίζει την επίσημη κοινοποίηση αυτού του σχεδίου στον υπεύθυνο για τη φροντίδα του παιδιού στην Ισλαμική Δημοκρατία του Αφγανιστάν,

- κατάλληλη και συνεχή αξιολόγηση της κατάστασης του παιδιού μετά την επιστροφή του στο Αφγανιστάν.

Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες

Αύγουστος 2010